

Posudek vedoucího diplomové práce

předložené Evangelické teologické fakultě UK dne 12. 7. 2018 (č. j. 15/18)

Veronika Slezáková, *Samson jako starozákonní Héraklés?*, Praha 2018, 77 stran.

Popis práce:

Předložená diplomová práce srovnává postavy starozákonního Samsona z knihy Soudců a řeckého mytologického hrdiny Hérakla. Cílem práce je zjistit, zda mezi těmito postavami či alespoň některými jejich příběhy existuje určitý vztah, ať už by se týkal literárních dějin textů nebo spíše tradic, jež jsou za nimi. Základní rozčlenění práce do čtyř hlavních částí (mimo úvodu a závěru) je jasné a zadanému cíli přiměřené. V prvních dvou částech autorka stručně představuje příběhy obou hrdinů a některé základní otázky bádání o nich. U Samsona se mj. dotýká problému formování knihy Soudců, zejména v rámci hypotézy tzv. deuteronomistické dějepřavy, otázky, zda Samsonův příběh byl součástí prvního dtr líčení období soudců či ne, zmiňuje literární žánry a figury uplatňující se v Samsonově cyklu. U Hérakla zejména představuje starořecké literární prameny, které ho zmiňují (od Homéra po [Pseudo]Apollodórova Knihovnu), krátce upozorňuje, kde a kdy se objevují výtvarná díla s héraklovskými motivy. Následně se práce věnuje několika obecnějším rysům obou cyklů – táže se, zda a v jakém smyslu lze o Héraklových a Samsonových příbězích mluvit jako o mýtech, ze kdy jejich příběhy pocházejí a do jaké míry odpovídají typizované hrdinské biografii; v této části vlastně již dochází ke komparaci textů, ovšem zatím spíše jejich nespecifických rysů. V posledním, stěžejním oddíle jsou srovnány některé obdobné motivy cyklů (role božstva při zrození hrdiny, zbraně, povaha, zabití lva holýma rukama, role žen, brána a pilíře, smrt). Závěry, k nimž autorka dospívá, jsou poněkud ambivalentní. Podobnost Samsonova a Héraklova cyklu se omezuje na výskyt několika motivů, které navíc nemusejí mít v příbězích stejnou funkci. Nehledě na to se však autorka domnívá, že výskyt těchto motivů v Samsonově cyklu je pravděpodobně dán vlivem příběhů o Héraklovi. Tento literární vliv se podle ní uplatnil v helénistické době.

Seznam použité literatury obsahuje 41 titulů v češtině, angličtině a francouzštině.

Hodnocení věcné:

Jak již bylo uvedeno, je práce vzhledem ke svému cíli vhodně rozvržená: cykly Samsonových a Héraklových příběhů jsou nejprve stručně samostatně představeny a poté autorka přechází k vlastní komparaci.

Autorka správně identifikuje jednu ze základních literárněhistorických otázek Samsonova cyklu, totiž zda tyto texty byly součástí první dtr edice knihy Sd. S jistým váháním se práce přiklání k pravděpodobně mainstreamové pozici současného bádání, že Samsonův cyklus byl do knihy vložen až nějakou post-dtr redakcí. Kromě vágního, od T. Römera převzatého odkazu na údajný helénistický vliv v cyklu autorka především uvádí Nothovo a Römerovo pozorování, že Samson chybí v (dtr) shrnutí období soudců v 1S 12,9-11. Zároveň ovšem autorka opatrně konstatuje, že původ textu i doba jeho integrace do Sd jsou nejisté (str. 17). V této souvislosti je třeba zejména ocenit samostatnou analýzu Sd 13,5, kde je Samsonově matce Božím poslem zaslíbeno, že její syn „začne vysvobozovat Izraele z rukou Pelištejců“. Toto ohlášení Samsonova úkolu se neobjevuje ve v. 7, kde matka zpravuje o zaslíbení svého muže Manóacha, ani ve v. 14, kde posel Manóachovi rekapituluje pokyny zmíněné ve vv. 4n. Formulace, že Samson „začne“ vysvobozovat lid z rukou Pelištejců,

patrně předpokládá současný narativní kontext, kde po Samsonovi ve vysvobození od Pelištejců pokračují v knihách Samuelových Saul a David (a také Samuel, jehož autorka nezmiňuje – viz 1S 8). Autorka připisuje tuto poznámku ve v. 5 „redaktorovi“, který by ji doplnil pouze zde, a ne ve v. 7. Tady argumentace v práci končí, ovšem můžeme ji dotáhnout dále v tom smyslu, že pokud tato glosa byla ve v. 5 dílem redaktora, který vložil Samsonův příběh do současného kontextu, znamenalo by to nejspíše, že již měl k dispozici starší samsonovský cyklus v písemné podobě.

Bohužel do podobně podrobné argumentace se autorka pouští výjimečně a celkově působí tato část práce trochu povrchně, již proto, že pojednává vlastně jen teze M. Notha, T. Römera a R. G. Bolinga. Výjimečně se objeví i formulační lapsus – např. na str. 10 se v několika větách popisuje, kdo byli historičtí Pelištejci, a následně se říká, že „Samson byl postavou, která započala vysvobození Izraelitů z pelištejské nadvlády“, jako kdyby autorka naivně předpokládala historickou věrnost knihy Soudců (mluvím o lapsu, protože z celku práce je jasné, že autorka takové naivní představy nemá).

U uvedení do problematiky postavy Héraklovy je třeba zejména vyzvednout oddíl představující prameny, které k jeho příběhu máme k dispozici. Škoda jen, že při komparaci se autorka nesnažila častěji uvést, v jakých řeckých pramenech se dané konkrétní srovnávané motivy objevují.

Obraťme se nyní k samotné komparaci. Srovnání Samsona a Hérakla je v bádání často zmiňováno, přičemž přítomnost údajných společných motivů bývá vysvětlována velmi různě. Zatímco např. O. Margalith se domnívá, že Izraelci se seznámili s héraklovskými motivy již na konci druhého tisíciletí př. Kr. díky Pelištejcům, podle T. Römera jde až o důsledek vlivu řecké kultury v helénistické době. Navíc jsou někdy poukazy badatelů k obdobám mezi Samsonem a Héraklem dosti vágní, takže cíl překládané práce tyto paralely systematicky shromáždit a přezkoumat je sám o sobě záslužný. Kladným rysem práce také je, že rozlišuje společné rysy cyklů, jež jsou velmi obecné (jejich mytickou a „hrdinskou“ povahu), od paralelního výskytu konkrétních obdobných motivů (poněkud problematicky působí zařazení podkapitoly „Datace“ do srovnání obecných rysů). V práci chybí metodologické představení procesu a cíle komparace, avšak při analýze jednotlivých motivů se správně neupozorňuje pouze na shody, ale také na mnohé rozdíly, zvláště co se týče funkce motivů ve vyprávění. Autorka takto nepodléhá příliš např. Margalithovu vlivu, ale kriticky vyhodnocuje všemožné paralely, s nimiž tento badatel přichází.

Celkově podle mého soudu analýza (většinou již v předchozím bádání navržených) paralel, již práce předkládá, ospravedlňuje opatrný závěr, že v cyklech se objevují společné jednotlivé dílčí motivy, tím se však podobnost v zásadě vyčerpává. Je podle mého názoru sporné, zda je při formulaci tohoto závěru na místě užívat termíny *propojení* a *spojení* (viz poslední odstavec práce), které předpokládají přímý vliv literárních textů či tradic, jež autorka klade do helénistické doby. S tím souvisí hlavní výtky, již lze na adresu práce vznést: aby byl skutečně prokázán přímý vliv helénistické kultury na Samsonův cyklus, bylo by např. třeba se pustit do podrobnější analýzy podoby společných motivů Sd 13-16 a jednotlivých konkrétních řeckých textů a pak ukázat, že určité aspekty samsonovských podob motivů lze – např. kvůli jejich napětí s kontextem – těžko vysvětlit jinak než přebíráním z řeckých pramenů. Bez podobných argumentů totiž není patrné, proč je vysvětlení přímým vlivem v helénistické době lepší než např. závěr, že obdobné motivy v obou tradicích jsou buď obecně rozšířené (např. boží působnost při narození) nebo čerpají ze společného dědictví východního Středomoří (v tom případě by mezi tradicemi existovalo genetické spojení, ovšem jiné, než autorka zastává). Autorčin závěr ohledně přímého vlivu tedy považují za možný, ale ne skutečně prokázaný.

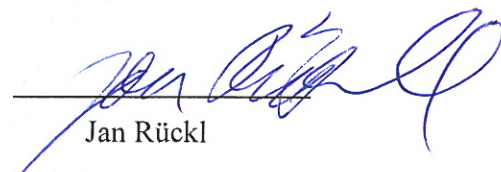
Hodnocení formální stránky práce

Práce je jasně členěná a přehledná, mj. také díky dobré grafické úpravě. Překlepů a gramatických chyb obsahuje málo, časté jsou však stylistické neobratnosti a nepřesnosti (viz můj anotovaný exemplář práce); téměř systematicky jsou chybně zařazovány mezery za či před pomlčku ve slovních složeninách. Způsob odkazování na sekundární literaturu v poznámkách pod čarou je více méně jednotný, i když ne zcela obvyklý a ne vždy dodržovaný – např. někdy není uveden podtitul (pozn. 20 a dále), jinde je (pozn. 97); výjimečně se objeví odkaz pouze pomocí autorova jména (pozn. 71); u časopiseckých článků je někdy uveden časopis (pozn. 116 – ovšem bez ročníku), jindy (většinou) ne (pozn. 118 apod.). V závěrečné bibliografii se např. někdy objevuje ISBN, většinou však ne; všechny Margalithovy články jsou uvedeny jako jedna položka s odkazem na *Vetus Testamentum* 36, jako by se všechny nacházely v tomto ročníku, což není pravda.

Závěr

Předložená diplomová práce systematicky zpracovává důležitý aspekt bádání o Sd 13-16 a svým opatrně formulovaným závěrem, který jde proti významnému badatelskému trendu, autorka prokázala svou schopnost samostatného kritického úsudku. Bohužel lze práci vytknout určitou povrchnost a na formální rovině nedostatky stylu. Jako celek předložená práce vyhovuje požadavkům kladeným na magisterskou diplomovou práci, a doporučuji ji k obhajobě. Při klasifikaci navrhuji vycházet od stupně **dobře (C)**.

V Praze dne 16. září 2018

Jan Rückl